

สยาม วัฒนธรรม

ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย

การพิมพ์ในไทยเป็นงานริเริ่มบุกเบิกของบาทหลวงชาวตะวันตกเพื่อพันธกิจทางศาสนา ส่วนข้อมูลข่าวสารเพื่อการรับรู้หรือเรียนรู้โลกกว้าง ในเบื้องต้นเป็นผลพลอยได้จากกาเผยแผ่คริสต์ศาสนา จึงต้องรอถึงเมืองปลาย การพิมพ์จึงจะเป็นไปเพื่อแบ่งปันข้อมูลข่าวสารและความรู้สู่โลกกว้าง แต่หนทางสู่โลกใบใหม่ก็มักถูกผู้มีอำนาจรัฐรวมศูนย์ไว้ภายใต้อาณัติพิธีปกกัน

... ในที่สุดบรรดาเทคโนโลยีการพิมพ์สมัยใหม่จากตะวันตกจึงตกเป็นเครื่องมืออย่างดีและมีประสิทธิภาพของชนชั้นนำกรุงรัตนโกสินทร์ใช้สร้างความเป็นไทยตามต้องการของ “ผู้ดี” ว่าคนไม่เท่ากันมีลดหลั่นผู้ใหญ่-ผู้น้อย และมีความเป็นไทย-“ไม่ไทย” (หมายถึงคนอื่น) าลาเพื่อหล่อหลอมกล่อมเกล้าและควบคุมคนทั้งมวลในไทยให้ดำเนินวิถีชีวิตอย่างยอมจำนนต่อความเป็นไทยหรือวัฒนธรรมไทย “ไม่เหมือนใครในโลก” ครบจนทุกวันนี้

มติชน

ขรรค์ชัย บุนปาน บรรณาธิการอำนวยการ
สุจิตต์ วงษ์เทศ บรรณาธิการ

พิมพ์ครั้งที่ 2

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

D16684075

012555769

I 22610698

สยามพิมพ์การ: ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย

คณะกรรมการประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย

2385 9.6 4

ราคา 790 บาท

สารบัญ

สยามพิมพ์การ: ประวัติศาสตร์การพิมพ์ในประเทศไทย

คำบอกเล่า โดย สุจิตต์ วงษ์เทศ	11
คำนำ	19
ภาค 1 ประวัติการพิมพ์	23
1 เทคโนโลยีการพิมพ์และโรงพิมพ์	24
กำเนิดการพิมพ์และโรงพิมพ์ในสยาม	25
โรงพิมพ์ยุคเริ่มแรกของชาวสยาม	47
โรงพิมพ์เอกชนยุคบุกเบิก	54
จาก “สะพานหัน” ถึง “สำเพ็ง”	64
รอยต่ออารยธรรมการพิมพ์	71
2 การหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย	138
หนังสือพิมพ์รายวันในสมัยรัชกาลที่ 5	139
หนังสือพิมพ์รายวันในสมัยรัชกาลที่ 6	145
สิ่งพิมพ์วิเคราะห์ข่าว, แสดงความคิดเห็นทางการเมือง	165
สรุป พัฒนาการของหนังสือพิมพ์รายวันในประเทศไทย	
ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	172
หนังสือพิมพ์รายวันไทยสมัยประชาธิปไตย	189
หนังสือพิมพ์รายวันไทย หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง	
พ.ศ. 2475-2500	203
หนังสือพิมพ์ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2500-2512	259
หนังสือพิมพ์รายวันไทย ยุคธุรกิจและการโฆษณา	273

3	นิตยสารในประเทศไทย	302
	นิตยสารในประเทศไทย	303
	นิตยสารก่อน พ.ศ. 2475	308
	หลัง 2475 ถึงทศวรรษ 2510	340
4	การสำนักพิมพ์ในประเทศไทย	390
	พัฒนาการสำนักพิมพ์	391
	การสำนักพิมพ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	392
	สำนักพิมพ์หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475-2500	417
	สำนักพิมพ์ทศวรรษ 2500-2520	435
ภาค 2 บทวิเคราะห์ “ชาติไทยในสิ่งพิมพ์”		
ว่าด้วยบทบาทของบุคคล สังคม ที่มีผลกระทบต่อการพิมพ์ในยุคเริ่มแรกของไทย		459
1	กษัตริย์ไทยในยุคกำเนิดการพิมพ์	460
2	สิ่งพิมพ์กับความรู้สมัยใหม่แบบก้าวกระโดด ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์	478
3	ผลกระทบของยุคการพิมพ์ที่มีต่อการเผยแพร่ หนังสือหอหลวงในสังคมไทย	494
	หนังสือในสังคมไทย	495
	หนังสือหอหลวงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์	499
	ที่มาและที่ไปของหนังสือหอหลวง	503
	หนังสือหอหลวงในสมัยรัชกาลที่ 3 ก่อนยุคการพิมพ์	506
	หนังสือหอหลวงในยุคการพิมพ์ และคดีรับหนังสือ กฎหมายนายโหมด	508

การเซ็นเซอร์หนังสือหอหลวงในสมัยของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ	516
สรุป	519
4 บทวิเคราะห์ว่าด้วยกลยุทธการใช้สิ่งพิมพ์ ในยุคเริ่มต้นจนถึงรัชกาลที่ 4	524
สิ่งพิมพ์สมัยแรกเริ่ม ยุคสื่อสารความรู้	525
ยุคหมอบรัดเลย์ กลยุทธ์เชิงเปรียบเทียบ	529
ยุคหนังสือพิมพ์ กลยุทธ์แอบแฝง	532
สิ่งพิมพ์หลวง 1 กษัตริย์ 1 ข่าวสาร	537
การพิมพ์สมัยใหม่กับการรักษาเอกราชของชาติ	538
 ภาค 3 จาก “ประพันธ์สาส์น” ถึง “มติชน”	579
1 จาก “ผดุงศึกษา-ประพันธ์สาส์น” ถึง “มติชน”	580
นวนิยาย 10 สดางค์	581
กำเนิดร้านผดุงศึกษา เวียงนครเขษม	585
จาก ผดุงศึกษา ถึง ประพันธ์สาส์น	589
“กระบี่ล้างแค้น”: นวนิยายจีน ว. ณ เมืองลุง	593
“ขวัญจิต” จุดเริ่มต้นนักเขียนสองรุ่น	596
สยามรัฐ: บรรยากาศการเมือง และวรรณกรรม	600
ข้อฟ้า สยามสมัย เฟื่องนคร และ “หนุ่มหน้าสาวสวย”	603
ประพันธ์สาส์น-สยามสแควร์ “ราชาพอกเกิดบึก”	606
โรงพิมพ์พิมพ์เทศ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ และเหตุการณ์เดือนตุลา	611
2 บนเส้นทางจาก “ประชาชาติ” ถึง “มติชน”	628
เกิดจากพิมพ์เทศ เหตุด้วยถูกไล่ออกจากสยามรัฐ	629
จากประชาชาติ 2475 ถึงประชาชาติ 2516	631
หน้าตาของหนังสือพิมพ์ประชาชาติรายสัปดาห์	634

ส่องสังคมการเมืองไทยหลังวันมหาวิปโยค	
ผ่านประชาชาติรายสัปดาห์	635
ประชาชาติรายสัปดาห์จับจ้องมองสื่อหลัง 14 ตุลาฯ	638
จากรายสัปดาห์ถึงประชาชาติรายวัน	
อันเป็นแรงปรารถนาเดิม	640
ใครเป็นเจ้าของ?: หนังสือพิมพ์ประชาชาติรายวัน	
กับข่าวลือ	642
ทีมงานรุ่นบุกเบิกประชาชาติรายวัน	644
บรรยากาศการทำงานของประชาชาติรายวัน	645
ประชาชาติรายวัน สร้างปรากฏการณ์ใหม่	
ในการจัดหน้าหนังสือพิมพ์	648
การผลิตและระบบสมาชิกประชาชาติรายวัน	650
ตั้งบริษัทใหม่ ใช้ชื่อ “หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติรายวัน”	651
อุบัติเหตุทางการเมือง สู่หนังสือพิมพ์เสริมทิศธุรกิจรายสัปดาห์	652
เสริมทิศธุรกิจ: เสริมทิศของหนังสือพิมพ์เศรษฐกิจแห่งยุค	653
หมายเหตุหน้าแรก: เสริมทิศ-มติชนรายวัน	655
เมื่อมติชนรายวัน เคียงบ่าเคียงไหล่กับประชาชาติธุรกิจ	656
บรรยากาศการทำงานของมติชนรายวัน	659
ภาคผนวก	675
ก รายชื่อนิตยสารและหนังสือพิมพ์ที่ออก	
ในสมัยรัชกาลที่ 3-7	676
ข ภาพถ่ายและสิ่งพิมพ์ในยุคต่าง ๆ	707
ค ตารางเปรียบเทียบเทคโนโลยีการพิมพ์แบบตะวันตก	
ที่แพร่หลายเข้ามาในดินแดนอุษาคเนย์	761
บรรณานุกรม	763
ดัชนี	779
คณะทำงานประวัติการพิมพ์ในประเทศไทย	792